

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 16 lipca 2015 r. *

Odesłanie prejudycjalne — Dyrektywa 2004/38/WE — Artykuł 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) — Prawo pobytu członków rodziny obywatela Unii — Małżeństwo zawarte pomiędzy obywatelem Unii Europejskiej i obywatelem państwa trzeciego — Zachowanie przez obywatela państwa trzeciego prawa pobytu w przyjmującym państwie członkowskim po wyjeździe obywatela Unii z tego państwa i późniejszym orzeczeniu rozwodu — Artykuł 7 ust. 1 lit. b) — Wystarczające środki — Uwzględnienie środków małżonka będącego obywatelem państwa trzeciego — Prawo obywateli państw trzecich do pracy w przyjmującym państwie członkowskim w celu przyczynienia się do zapewnienia wystarczających środków

W sprawie C-218/14

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court (Irlandia) postanowieniem z dnia 25 lutego 2014 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 5 maja 2014 r., w postępowaniu:

Kuldip Singh,

Denzel Njume,

Khaled Aly

przeciwko

Minister for Justice and Equality,

przy udziale:

Immigrant Council of Ireland,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: V. Skouris, prezes, K. Lenaerts, wiceprezes, A. Tizzano, R. Silva de Lapuerta (sprawozdawca), A. Ó Caoimh i J.C. Bonichot, prezesi izb, A. Arabadjiev, M. Safjan, M. Berger, A. Prechal i E. Jarašiūnas, sędziowie,

rzecznik generalny: J. Kokott,

sekretarz: M. Aleksejev, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 23 marca 2015 r.,

* Język postępowania: angielski.

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu K. Singha przez C. O'Dwyera i R. Haughtona, senior counsels, P. Brazil, barrister-at-law, oraz J. Boyle i M. Griffina, solicitors,
- w imieniu D. Njumego przez M. Lynna i R. Haughtona, senior counsels, oraz P. Brazil i C. Stanleya, barristers-at-law,
- w imieniu K. Aly'ego przez M. Lynna, senior counsel, A. McMahon, barrister-at-law, oraz E. Lyons, solicitor,
- w imieniu Immigrant Council of Ireland przez P. Dillona Malone'a, senior counsel, A. Lowry'ego, barrister-at-law, oraz H. Becker, solicitor,
- w imieniu Irlandii przez E. Creedon i G. Samuel, działające w charakterze pełnomocników, wspierane przez D. Conlana Smytha, senior counsel, oraz F. O'Sullivan, barrister-at-law,
- w imieniu rządu duńskiego przez C. Thorninga i M. Wolff, działających w charakterze pełnomocników,
- w imieniu rządu greckiego przez T. Papadopoulou, działającą w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez L. Banciellę Rodríguez-Miñóna, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu polskiego przez B. Majczyńską, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez V. Kaye, działającą w charakterze pełnomocnika, wspieraną przez B. Laska i G. Facennę, barristers-at-law,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez M. Wilderspina, J. Tomkina i C. Tufvesson, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 7 maja 2015 r.,

wyduje następujący

Wyrok

- 1 Niniejszy wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni art. 7 ust. 1 lit b) i art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. L 158, s. 77 – wyd. spec. w jęz. polskim, rozdz. 5, t. 5, s. 46).
- 2 Wniosek ten został przedstawiony w ramach trzech sporów między, odpowiednio, K. Singhem, D. Njumem i K. Alym a Minister for Justice and Equality (ministrem ds. sprawiedliwości i równości, zwanym dalej „ministrem”), dotyczących oddalenia przez ministra wniosków zainteresowanych o zachowanie po rozwodzie prawa pobytu w Irlandii.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Zgodnie z motywem 15 dyrektywy 2004/38:

„Członkowie rodziny powinni podlegać ochronie prawnej w przypadku śmierci obywatela Unii, rozwodu, unieważnienia małżeństwa lub ustania zarejestrowanego związku partnerskiego. Należy zatem podjąć środki – z należyтым poszanowaniem życia rodzinnego i godności ludzkiej oraz na określonych warunkach chroniących przed nadużyciami – zapewniające w takich okolicznościach zachowanie przez członków rodziny, przebywających na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, prawa pobytu wyłącznie na indywidualnej podstawie”.

- 4 Artykuł 2 tej dyrektywy, zatytułowany „Definicje”, stanowi:

„Do celów niniejszej dyrektywy:

- 1) »obywatel Unii« oznacza każdą osobę mającą obywatelstwo państwa członkowskiego;
- 2) »członek rodziny« oznacza:
 - a) współmałżonka;
 - [...]
- 3) »przyjmujące państwo członkowskie« oznacza państwo członkowskie, do którego przybywa obywatel Unii w celu skorzystania z jego/jej prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu”.

- 5 Artykuł 3 tej dyrektywy, zatytułowany „Beneficjenci”, stanowi w ust. 1:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się w odniesieniu do wszystkich obywateli Unii, którzy przemieszczają się do innego państwa członkowskiego lub przebywają w innym państwie członkowskim niż państwo członkowskie, którego są obywatelami, oraz do członków ich rodziny, jak zdefiniowano w art. 2 ust. 2, którzy im towarzyszą lub do nich dołączają”.

- 6 Artykuł 7 tej dyrektywy, zatytułowany „Prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące”, stanowi w ust. 1 i 2:

„1. Wszyscy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, jeżeli:

- a) są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek w przyjmującym państwie członkowskim; lub
- b) posiadają wystarczające zasoby [środki] dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, oraz są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim; lub
- c) – są zapisani do instytucji prywatnej lub publicznej, uznanej lub finansowanej przez przyjmujące państwo członkowskie na podstawie przepisów prawnych lub praktyki administracyjnej, zasadniczo w celu odbycia studiów, włącznie z kształceniem zawodowym; oraz

— są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim i zapewnią odpowiednią władzę krajową, za pomocą oświadczenia lub innego równoważnego środka według własnego wyboru, że posiadają wystarczające zasoby [środki] dla siebie i członków rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie ich pobytu; lub

d) są członkami rodziny towarzyszącymi lub dołączającymi do obywatela Unii, który spełnia warunki określone w lit. a), b) lub c).

2. Prawo pobytu przewidziane w ust. 1 rozciąga się na członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich, towarzyszących lub dołączających do obywatela Unii w przyjmującym państwie członkowskim, o ile tacy obywatele Unii spełniają warunki określone w ust. 1 lit. a), b) lub c)”.
7

Artykuł 12 dyrektywy 2004/38, zatytułowany „Zachowanie prawa pobytu przez członków rodziny w przypadku śmierci lub wyjazdu obywatela Unii”, stanowi:

„1. Bez uszczerbku dla akapitu drugiego śmierć lub wyjazd obywatela Unii z przyjmującego państwa członkowskiego nie naruszają prawa pobytu członków jego/jej rodziny, którzy są obywatelami jednego z państw członkowskich.

Przed nabyciem prawa stałego pobytu osoby zainteresowane muszą spełnić warunki ustanowione w art. 7 ust. 1 lit. a), b), c) lub d).

2. Bez uszczerbku dla akapitu drugiego śmierć obywatela Unii nie prowadzi do utraty prawa pobytu przez członków jego/jej rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich i którzy zamieszkiwali w przyjmującym państwie członkowskim jako członkowie rodziny przez okres nie krótszy niż jeden rok, przed śmiercią obywatela Unii.

Przed nabyciem prawa stałego pobytu przez zainteresowane osoby ich prawo pobytu podlega wymogowi możliwości wykazania, że są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek lub posiadają wystarczające środki dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym państwie członkowskim przez okres pobytu oraz są objęci ogólnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim, lub są członkami rodziny, już ustanowionej w przyjmującym państwie członkowskim, osoby, która spełnia te wymagania. »Wystarczające środki« zostały zdefiniowane w art. 8 ust. 4.

Członkowie rodziny, o których mowa, zachowują prawo pobytu wyłącznie na indywidualnej podstawie.

3. Wyjazd obywatela Unii z przyjmującego państwa członkowskiego lub jego/jej śmierć nie prowadzi do utraty prawa pobytu przez jego/jej dzieci lub rodzica, który sprawuje faktyczną opiekę nad dziećmi, bez względu na przynależność państwową, jeżeli dzieci zamieszkują w przyjmującym państwie członkowskim i są zapisane do instytucji edukacyjnej w celu studiowania tam, aż do momentu zakończenia ich studiów”.

- 8 Artykuł 13 dyrektywy 2004/38, zatytułowany „Zachowanie prawa pobytu przez członków rodziny w przypadku rozwodu, unieważnienia małżeństwa lub ustania zarejestrowanego związku partnerskiego”, stanowi w ust. 2:

„Bez uszczerbku dla akapitu drugiego rozwód, unieważnienie małżeństwa lub ustanie zarejestrowanego związku partnerskiego, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b), nie prowadzi do utraty prawa pobytu przez członków rodziny obywatela Unii, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich, jeżeli:

- a) przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego lub postępowania w sprawie unieważnienia lub ustaniem zarejestrowanego związku partnerskiego, o którym mowa w art. 2 ust. 2 lit. b), małżeństwo lub zarejestrowany związek partnerski trwały co najmniej trzy lata, w tym jeden rok w przyjmującym państwie członkowskim [...]

[...]

Przed nabyciem prawa stałego pobytu przez zainteresowane osoby ich prawo pobytu podlega wymogowi możliwości wykazania, że są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek, lub posiadają wystarczające środki dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej w przyjmującym państwie członkowskim przez okres pobytu oraz są objęci ogólnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim, lub są członkami rodziny, już ustanowionej w przyjmującym państwie członkowskim, osoby, która spełnia te wymagania. »Wystarczające środki« zostały zdefiniowane w art. 8 ust. 4.

Członkowie rodziny, o których mowa, zachowują prawo pobytu wyłącznie na indywidualnej podstawie”.

- 9 Artykuł 14 tej dyrektywy, zatytułowany „Zachowanie prawa pobytu”, stanowi w ust. 2:

„Obywatele Unii i członkowie ich rodziny posiadają prawo pobytu przewidziane w art. 7, 12 i 13 tak długo, dopóki spełniają warunki w nich określone.

[...]”.

Prawo irlandzkie

- 10 Przepisy dyrektywy 2004/38 zostały wprowadzone do prawa irlandzkiego na mocy European Communities (Free Movement of Persons) Regulations 2006 [rozporządzenia w sprawie Wspólnot Europejskich (swobodny przepływ osób) z 2006 r., SI 2006, nr 656, zwanego dalej „rozporządzeniem z 2006 r.”].

Postępowania główne i pytania prejudycjalne

Pierwsze postępowanie główne

- 11 Kuldip Singh jest obywatelem indyjskim, który w dniu 6 lutego 2002 r. wjechał do Irlandii na podstawie wizy studenckiej, a następnie legalnie zamieszkiwał w tym państwie członkowskim.
- 12 W dniu 11 listopada 2005 r. K. Singh poślubił obywatelkę łotewską, która legalnie pracowała i zamieszkiwała w Irlandii. Z tego małżeństwa w dniu 3 grudnia 2007 r. urodziło się dziecko, które posiada też obywatelstwo łotewskie.

- 13 W rezultacie wydania wyroku *Metock i in.* (C-127/08, EU:C:2008:449) i na podstawie przepisów dyrektywy 2004/38 K. Singhowi zostało wydane zezwolenie na pobyt w Irlandii na okres pięciu lat jako małżonkowi obywatelki Unii, która przebywała w tym państwie członkowskim i korzystała w nim z praw ustanowionych w traktacie FUE.
- 14 Żona K. Singha była zatrudniona nieprzerwanie od 2004 r. do czerwca 2009 r. i wykonywała różne prace.
- 15 W 2009 r. K. Singh otworzył i prowadził w Irlandii wraz ze współnikiem pizzerię na podstawie umowy franczyzy z dnia 29 maja 2009, zawartej początkowo na okres 10 lat. Odtąd K. Singh utrzymywał swoją rodzinę ze swoich zarobków, podczas gdy jego żona przebywała w domu i opiekowała się synem pary.
- 16 W małżeństwie państwa Singh pojawiły się problemy, które zakończyły się wyjazdem N. Singh z Irlandii w lutym 2010 r. i wszczęciem przez nią postępowania rozwodowego na Łotwie we wrześniu 2010 r. Wyrok rozwodowy uprawomocnił się w dniu 12 maja 2011 r.
- 17 W związku z tym rozwodem w dniu 14 grudnia 2011 r. K. Singh wystąpił do ministra o zachowanie prawa pobytu w Irlandii oraz o wydanie zezwolenia na pobyt stały w tym państwie na podstawie przepisów dyrektywy 2004/38 i irlandzkich przepisów wykonujących tę dyrektywę, powołując się na pozostawanie w przeszłości w związku małżeńskim z obywatelką Unii, posiadanie statusu ojca obywatela Unii oraz spełnienie wymaganych prawem przesłanek (pozostawanie w związku małżeńskim przez co najmniej trzy lata, w tym jeden rok w Irlandii). W owym czasie K. Singh był albo osobą pracującą na własny rachunek, albo pracownikiem.
- 18 Decyzją z dnia 30 kwietnia 2012 r. minister oddalił jego wnioski, uzasadniając swoją odmowę następująco:
- „[...] ponieważ [Pańska była małżonka] opuściła terytorium [Irlandii] w 2010 r., należy uznać, że przestała korzystać w tym państwie członkowskim z praw przewidzianych na mocy traktatów Unii Europejskiej zgodnie z przepisami art. 6 ust. 2 lit. b) rozporządzenia [z 2006 r.], w związku z czym utraciła prawo pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie art. 6 [tego rozporządzenia]. W rezultacie nie [...] przysługuje Panu prawo pobytu wywodzące się z prawa pobytu [Pańskiej byłej małżonki] na podstawie art. 6 ust. 2 lit. b) rozporządzenia z 2006 r.”.
- 19 Kuldeep Singh wniósł odwołanie od tej decyzji, podnosząc, że przysługuje mu indywidualne prawo pobytu w Irlandii w oparciu o przepisy art. 10 rozporządzenia z 2006 r. transponującego art. 13 dyrektywy 2004/38.
- 20 Pismem z dnia 12 listopada 2012 r. służby odwoławcze ministra powiadomiły K. Singha o oddaleniu jego wniosku.
- 21 Jednocześnie jednak, z uwagi na szczególną sytuację K. Singha, w tym samym piśmie poinformowano go o udzieleniu mu, na zasadzie wyjątku, zezwolenia na pobyt w Irlandii na okres jednego roku (z możliwością przedłużenia), które to zezwolenie umożliwiało mu pobyt i pracę w Irlandii bez konieczności posiadania zezwolenia na pracę. W rezultacie K. Singh mógł na podstawie przepisów prawa krajowego prowadzić działalność gospodarczą w tym państwie członkowskim.

Drugie postępowanie główne

- 22 Denzel Njume, będący wedle swojego oświadczenia obywatelem Kamerunu, w dniu 6 stycznia 2004 r. złożył wniosek o udzielenie azylu w Niemczech.

- 23 Denzel Njume twierdzi, że w styczniu 2005 r. poznał obywatelkę niemiecką, z którą stworzył związek i przez około 18 miesięcy mieszkali razem w Eslohe (Niemcy).
- 24 Denzel Njume wjechał nielegalnie do Irlandii i w dniu 4 września 2006 r. złożył w tym państwie wniosek o udzielenie azylu. W dniu 4 stycznia 2007 r. D. Njume poślubił swoją towarzyszkę w urzędzie stanu cywilnego w Cork (Irlandia).
- 25 W rezultacie wydania wyroku Metock i in. (C-127/08, EU:C:2008:449) i na podstawie przepisów dyrektywy 2004/38 D. Njumemu zostało wydane, na mocy decyzji z dnia 3 grudnia 2008 r., zezwolenie na pobyt w Irlandii na okres pięciu lat jako małżonkowi obywatelki Unii, która przebywała w tym państwie członkowskim i korzystała w nim z praw ustanowionych w traktacie FUE. Wspomniane zezwolenie zostało wydane z mocą wsteczną od dnia 11 października 2007 r. wraz z kartą pobytu.
- 26 Denzel Njume, który znalazł następnie pracę, utrzymuje, że on i jego żona zamieszkiwali w Irlandii od końca 2006 r. do stycznia 2011 r., poza trzema tymczasowymi pobytami w Zjednoczonym Królestwie – po 10 dni każdy – w związku z poszukiwaniem pracy przez jego żonę. Twierdzi też, że w okresie od 2008 r. do 2011 r. utrzymywał żonę ze swoich zarobków.
- 27 Pismem z dnia 25 lutego 2011 r. minister otrzymał informację, że na początku 2011 r. żona D. Njumego wyjechała z Irlandii i wróciła do Niemiec. Pismem z dnia 25 marca 2011 r. D. Njume wystąpił na podstawie art. 9 rozporządzenia z 2006 r. transponującego art. 12 dyrektywy 2004/38 o zachowanie prawa pobytu w Irlandii po wyjeździe obywatelki Unii z tego państwa członkowskiego.
- 28 W dniu 14 czerwca 2011 r. małżonka D. Njumego wytoczyła w Zjednoczonym Królestwie powództwo o rozwód.
- 29 Pismem z dnia 12 lipca 2011 r. minister poinformował D. Njumego, że art. 9 rozporządzenia z 2006 r. nie ma zastosowania w jego sytuacji. Pismem z dnia 22 lipca 2011 r. D. Njume poinformował ministra o wszczętym postępowaniu rozwodowym.
- 30 W dniu 21 grudnia 2011 r. High Court of Justice (England & Wales), Family Division (sąd wyższej instancji dla Anglii i Walii, wydział rodzinny, Zjednoczone Królestwo) wydał wstępny wyrok rozwodowy, który zawierał stwierdzenie, że na dzień wydania tego wyroku D. Njume i jego małżonka „mieszkali osobno nieprzerwanie przez co najmniej dwa lata w okresie bezpośrednio poprzedzającym powództwo [o rozwód]”. Wyrok końcowy zapadł w dniu 28 marca 2012 r.
- 31 Po rozwodzie D. Njume wniósł o zachowanie prawa pobytu w Irlandii na podstawie art. 10 rozporządzenia z 2006 r. transponującego art. 13 ust. 2 dyrektywy 2004/38.
- 32 Decyzją z dnia 21 września 2012 r. minister, działając w oparciu o art. 10 ust. 2 tego rozporządzenia, oddalił wniosek D. Njumego o zachowanie prawa pobytu.
- 33 Decyzją z dnia 12 września 2013 r. D. Njumemu wydano na podstawie przepisów prawa krajowego zezwolenie na pobyt w Irlandii na okres trzech lat (z możliwością przedłużenia), czyli do dnia 12 września 2016 r.

Trzecie postępowanie główne

- 34 Khaled Aly, obywatel egipski, wjechał do Irlandii w dniu 14 marca 2007 r. na podstawie wizy turystycznej zezwalającej mu na pobyt w tym państwie członkowskim do dnia 14 czerwca 2007 r. W dniu 12 lipca 2007 r. K. Aly poślubił w tym państwie członkowskim obywatelkę litewską. Zgodnie z przepisami rozporządzenia z 2006 r. w dniu 21 sierpnia 2008 r. K. Aly otrzymał kartę pobytu z mocą wsteczną od dnia 3 lutego 2008 r., ważną przez okres pięciu lat, czyli do dnia 2 lutego 2013 r.

- 35 Małżonka K. Aly’ego pracowała w Irlandii od dnia 1 maja 2004 r. do stycznia 2009 r., kiedy to straciła pracę ze względu na spowolnienie gospodarcze. Do czerwca 2009 r. pobierała zasiłek dla bezrobotnych. Państwo Aly utrzymywały się z zarobków K. Aly’ego, podczas gdy jego małżonka szukała pracy. W marcu 2011 r. udała się do Zjednoczonego Królestwa w celu podjęcia krótkookresowego zatrudnienia.
- 36 Pismem z dnia 14 sierpnia 2012 r. K. Aly poinformował Irish Naturalisation and Immigration Service (irlandzki urząd ds. obywatelstwa i imigracji, zwany dalej „INIS”), że sześć miesięcy po przenosinach jego małżonki do Londynu (Zjednoczone Królestwo) ich związek się rozpadł. Jego małżonka chciała zostać w Londynie, a on nie chciał się tam przeprowadzać.
- 37 Pismem z dnia 3 października 2012 r. INIS poinformował K. Aly’ego o wszczęciu postępowania w sprawie cofnięcia jego zezwolenia na pobyt w Irlandii, wzywając go do przedstawienia jego stanowiska w tym względzie.
- 38 Pismem z dnia 15 października 2012 r. K. Aly poinformował INIS o wszczęciu postępowania rozwodowego na Litwie, które wkrótce miało zakończyć się wydaniem wyroku rozwodowego. Podniósł, że przysługuje mu prawo pobytu w Irlandii na podstawie art. 13 dyrektywy 2004/38.
- 39 Decyzją z dnia 12 listopada 2012 r. (zwaną dalej „sporną decyzją”) INIS cofnął zezwolenie na pobyt K. Aly’ego w Irlandii. W decyzji tej wskazano między innymi:

„Należy też zauważyć, że [Pańska małżonka] opuściła terytorium kraju i od dłuższego czasu nie korzystała z praw przewidzianych na mocy traktatów Unii Europejskiej zgodnie z przepisami art. 6 ust. 2 [rozporządzenia z 2006 r.]. Z tego powodu przestał Pan spełniać warunki, na podstawie których zostało Panu wydane zezwolenie na pobyt, gdyż Pańskie pochodne prawo pobytu wynikające z przepisów [rozporządzenia z 2006 r.] utraciło ważność z chwilą, gdy Pańska małżonka, będąca obywatelką Unii, przestała korzystać na terytorium kraju z praw przewidzianych w traktatach Unii Europejskiej. Artykuł 10 ust. 2 [rozporządzenia z 2006 r.] odnosi się do zachowania przez osobę indywidualnego prawa pobytu w przypadku rozwodu, jednakże skoro nie jest Pan rozwiedziony, a Pańskie prawo pobytu straciło ważność z chwilą gdy [Pańska małżonka] przestała korzystać w Irlandii z praw gwarantowanych na mocy traktatu Unii, zachowanie przez Pana tego prawa jest niemożliwe”.

- 40 Po doręczeniu spornej decyzji K. Aly stawiał się na wezwanie we właściwym urzędzie imigracyjnym, gdzie urzędnik unieważnił jego kartę pobytu. Urzędnik ten skontaktował się też z pracodawcą K. Aly’ego, informując go o utracie przez niego prawa do wykonywania pracy.
- 41 W dniu 10 grudnia 2012 r. High Court zezwolił K. Aly’emu na zaskarżenie spornej decyzji do sądu.
- 42 Na czas postępowania w przedmiocie skargi K. Aly otrzymał, decyzją z dnia 17 grudnia 2012 r., tymczasowe zezwolenie na pracę i dalszy pobyt na terytorium Irlandii.
- 43 W dniu 12 marca 2013 r. organy litewskie doręczyły K. Aly’emu odpis wyroku rozwodowego.
- 44 W tych okolicznościach High Court postanowił zawiesić postępowania w trzech rozpatrywanych sporach i zwrócić się do Trybunału z następującymi pytaniami prejudycjalnymi:

„1) Czy w przypadku ustania małżeństwa obywatela Unii i osoby niebędącej obywatelem Unii w wyniku rozwodu, który nastąpił po wyjeździe obywatela Unii z przyjmującego państwa członkowskiego, w którym obywatel Unii korzystał z praw wynikających z obywatelstwa Unii, i gdy zastosowanie znajdują przepisy art. 7 i art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy Rady 2004/38/WE, osoba niebędąca obywatelem Unii zachowuje prawo pobytu w przyjmującym

państwie członkowskim? W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej: czy osoba niebędąca obywatelem Unii posiada prawo pobytu w przyjmującym państwie członkowskim w trakcie okresu poprzedzającego rozwód, po wyjeździe obywatela Unii z przyjmującego państwa członkowskiego?

- 2) Czy wymogi art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38/WE są spełnione, gdy małżonka będąca obywatelką Unii podnosi, że posiada wystarczające środki w rozumieniu art. 8 ust. 4 dyrektywy, wliczając do nich częściowo środki małżonka niebędącego obywatelem Unii?
- 3) W przypadku udzielenia odpowiedzi przeczącej: czy osoby takie jak skarżący w postępowaniu głównym posiadają na mocy prawa Unii (niezależnie od praw wynikających z dyrektywy) prawo do pracy w przyjmującym państwie członkowskim w celu zapewnienia lub przyczynienia się do zapewnienia »wystarczających środków« w rozumieniu art. 7 tej dyrektywy?».

W przedmiocie pytań prejudycjalnych

Uwagi wstępne

- 45 Niniejsza sprawa dotyczy przypadków trzech obywateli państw trzecich, którzy po zawarciu związku małżeńskiego z obywatelkami Unii przebywającymi i pracującymi w Irlandii nabyli prawo pobytu w tym państwie członkowskim na okres od trzech miesięcy do pięciu lat zgodnie z art. 7 ust. 2 dyrektywy 2004/38 jako małżonkowie towarzyszący lub dołączający do obywatela Unii w przyjmującym państwie członkowskim.
- 46 We wszystkich trzech postępowaniach głównych nie ma sporu co do tego, że przed upływem tego okresu małżonek będący obywatelem Unii opuścił terytorium Irlandii w celu zamieszkania w innym państwie członkowskim, podczas gdy małżonek będący obywatelem państwa trzeciego pozostał w Irlandii.
- 47 Panuje też zgoda co do tego, że krótko po wyjeździe małżonkowie będący obywatelami Unii wszczęli postępowania rozwodowe, które zakończyły się prawomocnymi wyrokami orzekającymi o rozwiązaniu małżeństw pomiędzy nimi a zainteresowanymi obywatelami państw trzecich.

W przedmiocie pytania pierwszego

- 48 Poprzez swoje pytanie pierwsze sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy art. 13 ust. 2 dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że obywatel państwa trzeciego, który rozwiódł się z obywatelem Unii, po okresie małżeństwa trwającym przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego co najmniej trzy lata, w tym jeden rok w przyjmującym państwie członkowskim, może zachować prawo pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie tego przepisu, jeżeli przed orzeczeniem rozwodu małżonek będący obywatelem Unii wyjechał z tego państwa członkowskiego.
- 49 Należy zatem wyjaśnić, jakie są przesłanki zastosowania art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 2004/38, a w szczególności czy możliwość powołania się przez obywatela państwa trzeciego na art. 13 ust. 2 tej dyrektywy wymaga, aby będący obywatelem Unii małżonek obywatela państwa trzeciego musiał przebywać w przyjmującym państwie członkowskim w rozumieniu art. 7 ust. 1 tej dyrektywy aż do chwili orzeczenia rozwodu.
- 50 Co się tyczy prawa pobytu w przyjmującym państwie członkowskim obywateli państw trzecich będących członkami rodziny obywatela Unii, należy na wstępie przypomnieć utrwalone orzecznictwo Trybunału, zgodnie z którym prawa przysługujące obywatelom państw trzecich na gruncie dyrektywy 2004/38 nie są autonomicznymi prawami tych obywateli, ale prawami pochodnymi uwarunkowanymi

skorzystaniem przez obywatela Unii ze swobody przemieszczania się. Cel i uzasadnienie tych praw pochodnych opierają się na stwierdzeniu, iż odmowa przyznania takiego prawa mogłaby naruszać swobodę przemieszczania się obywatela Unii, zniechęcając go do korzystania z prawa wjazdu i prawa pobytu na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego (zob. podobnie wyrok O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 36, 45 i przytoczone tam orzecznictwo).

- 51 Warto też przypomnieć, że prawo wjazdu i prawo pobytu w państwie członkowskim na mocy dyrektywy 2004/38 nie przysługuje wszystkim obywatelom państw trzecich, a jedynie tym, którzy są w rozumieniu art. 2 pkt 2 tej dyrektywy „członkami rodziny” obywatela Unii, który skorzystał z prawa do swobodnego przemieszczania się, osiedlając się w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie, którego obywatelstwo posiada (wyrok Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, pkt 51 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 52 Dodatkowo art. 3 ust. 1 dyrektywy 2004/38 wymaga, by członek rodziny obywatela Unii, który przemieszcza się do państwa członkowskiego innego niż państwo członkowskie, którego jest obywatelem, lub przebywa w takim państwie członkowskim, towarzyszył mu lub do niego dołączał (zob. wyrok Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, pkt 61).
- 53 Artykuł 7 dyrektywy 2004/38 odnoszący się do prawa pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące wymaga też, aby członkowie rodziny obywatela Unii, którzy nie mają obywatelstwa jednego z państw członkowskich, w celu skorzystania z prawa pobytu w przyjmującym państwie członkowskim „towarzyszyli” mu lub „dołączyli” do niego w tym państwie (wyrok Metock i in., C-127/08, EU:C:2008:449, pkt 86).
- 54 Z orzecznictwa Trybunału wynika, że wymogu, aby obywatel państwa trzeciego towarzyszył obywatelowi Unii lub dołączał do niego, nie należy rozumieć w ten sposób, że oboje małżonkowie muszą zamieszkiwać pod jednym dachem, ale w ten sposób, że oboje muszą zamieszkiwać w państwie członkowskim, w którym małżonek będący obywatelem Unii korzysta z prawa do swobodnego przemieszczania się (zob. podobnie wyrok Ogieriakhi, C-244/13, EU:C:2014:2068, pkt 39).
- 55 A więc obywatele państw trzecich będący członkami rodziny obywatela Unii mogą ubiegać się o prawo pobytu na podstawie przepisów dyrektywy 2004/38 tylko i wyłącznie w przyjmującym państwie członkowskim, w którym zamieszkuje ów obywatel (zob. podobnie wyrok Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, pkt 63, 64).
- 56 Ponadto art. 7 ust. 2 dyrektywy 2004/38 przyznaje członkom rodziny obywatela Unii, którzy mają obywatelstwo państwa trzeciego i którzy towarzyszą temu obywatelowi Unii w przyjmującym państwie członkowskim lub dołączają do niego w tym państwie, prawo pobytu w tym państwie członkowskim przez okres dłuższy niż trzy miesiące, pod warunkiem że ów obywatel Unii sam spełnia wymogi określone w art. 7 ust. 1 lit. a), b) lub c) tej dyrektywy.
- 57 Wreszcie, zgodnie z art. 14 ust. 2 dyrektywy 2004/38 członkowie rodziny obywatela Unii zachowują prawo pobytu na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego na podstawie art. 7 ust. 2 tej dyrektywy tylko po spełnieniu wymogów określonych w tym przepisie.
- 58 Wynika stąd, że jeżeli obywatel Unii znajdujący się w sytuacji takiej jak małżonki skarżących w postępowaniu głównym, wyjeżdża z przyjmującego państwa członkowskiego i osiedla się w innym państwie członkowskim albo w państwie trzecim, będący obywatelem państwa trzeciego małżonek takiego obywatela Unii przestaje spełniać wymogi warunkujące posiadanie przez niego prawa pobytu w przyjmującym państwie członkowskim określone w art. 7 ust. 2 dyrektywy 2004/38. Należy jednak ustalić, czy i na jakich warunkach takiemu małżonkowi może przysługiwać prawo pobytu na podstawie art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 2004/38, jeżeli po wyjeździe obywatela Unii para rozwiodła się.

- 59 W myśl art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 2004/38 rozwód nie prowadzi do utraty prawa pobytu przez członków rodziny obywatela Unii, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich, jeżeli „przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego [...] małżeństwo [...] trwał[o] co najmniej trzy lata, w tym jeden rok w przyjmującym państwie członkowskim”.
- 60 W ten sposób przepis ten realizuje cel, który postawiono w motywie 15 tej dyrektywy, polegający na przyznaniu ochrony prawnej członkom rodziny obywatela Unii w przypadku jego śmierci, rozwodu, unieważnienia małżeństwa lub ustania zarejestrowanego związku partnerskiego, poprzez podjęcie środków zapewniających w takich okolicznościach zachowanie przez członków rodziny, przebywających na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, prawa pobytu wyłącznie na indywidualnej podstawie.
- 61 Odesłanie w tym przepisie, z jednej strony, do pojęcia „przyjmującego państwa członkowskiego”, które w art. 2 ust. 3 dyrektywy 2004/38 definiowane jest wyłącznie przez odniesienie do korzystania przez obywatela Unii z prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu oraz, z drugiej strony, do „wszczęcia postępowania rozwodowego” musi oznaczać, że będący obywatelem państwa trzeciego małżonek obywatela Unii może zachować prawo pobytu na podstawie art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) dyrektywy 2004/38 tylko wówczas, gdy państwo członkowskie, w którym ów obywatel państwa trzeciego zamieszkuje, jest „przyjmującym państwem członkowskim” w rozumieniu art. 2 ust. 3 dyrektywy 2004/38 w chwili wszczęcia postępowania rozwodowego.
- 62 Jednakże nie jest tak w sytuacji, gdy przed wszczęciem takiego postępowania obywatel Unii wyjeżdża z państwa członkowskiego, w którym zamieszkuje jego małżonek, w celu osiedlenia się w innym państwie członkowskim albo w państwie trzecim. W takim przypadku bowiem z chwilą wyjazdu obywatela Unii obywatel państwa trzeciego traci pochodne prawo pobytu przysługujące mu na podstawie art. 7 ust. 2 dyrektywy 2004/38, skutkiem czego nie może zachować tego prawa na podstawie art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a).
- 63 Wynika stąd, że jeżeli w chwili wszczęcia postępowania rozwodowego obywatelowi państwa trzeciego będącemu małżonkiem obywatela Unii przysługiwało prawo pobytu na podstawie art. 7 ust. 2 dyrektywy 2004/38, obywatel ten zachowuje to prawo na podstawie art. 13 ust. 2 akapit pierwszy lit. a) tej dyrektywy, zarówno na czas tego postępowania, jak też po orzeczeniu rozwodu, o ile tylko obywatel ten spełnia wymogi określone w art. 13 ust. 2 akapit drugi.
- 64 Tymczasem we wszystkich trzech postępowaniach głównych małżonkowie będący obywatelami Unii wyjechali z przyjmującego państwa członkowskiego i osiedlili się w innym państwie członkowskim, zanim wszczęli postępowanie rozwodowe.
- 65 Z pkt 58 niniejszego wyroku wynika, że po wyjeździe małżonka będącego obywatelem Unii małżonek będący obywatelem państwa trzeciego przestaje spełniać wymogi warunkujące posiadanie przez niego prawa pobytu w przyjmującym państwie członkowskim na podstawie art. 7 ust. 2 dyrektywy 2004/38.
- 66 Z tego względu należy stwierdzić, że aby obywatel państwa trzeciego mógł zachować prawo pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie art. 13 ust. 2 tej dyrektywy będący obywatelem Unii małżonek obywatela państwa trzeciego musi zamieszkiwać w przyjmującym państwie członkowskim, zgodnie z art. 7 ust. 1 dyrektywy 2004/38, aż do chwili wszczęcia postępowania rozwodowego.
- 67 Jak bowiem trafnie wskazał rzecznik generalny w pkt 27 opinii, w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniu głównym wraz z wyjazdem małżonka będącego obywatelem Unii prawo pobytu małżonka będącego obywatelem państwa trzeciego, który pozostaje w przyjmującym państwie członkowskim, wygasa. Wytoczenie później powództwa o rozwód nie może prowadzić do przywrócenia tego prawa, gdyż w art. 13 dyrektywy 2004/38 mowa jest jedynie o „zachowaniu” istniejącego prawa pobytu.

- 68 Nie oznacza to jednak, że na podstawie przepisów prawa krajowego, które mogą przyznawać szerszą ochronę, obywatel państwa trzeciego, w okolicznościach takich jak rozpatrywane w postępowaniach głównych, nie będzie mógł, jak w rozpatrywanych przypadkach, uzyskać zezwolenia na dalszy pobyt w danym państwie członkowskim (zob. podobnie wyrok Melloni, C-399/11, EU:C:2013:107, pkt 60).
- 69 Wszystkim trzem skarżącym w postępowaniach głównych już po rozwodzie rzeczywiście przyznano w oparciu o przepisy prawa krajowego tymczasowe zezwolenie na pobyt i pracę w Irlandii, dzięki czemu mogli oni dalej legalnie zamieszkiwać w tym państwie członkowskim, przy czym, jak wynika z postępowania odsyłającego, zezwolenie to może być przedłużane.
- 70 Mając na względzie wszystkie przytoczone powyżej okoliczności, na pytanie pierwsze należy odpowiedzieć, że art. 13 ust. 2 dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że obywatel państwa trzeciego, który rozwiódł się z obywatelem Unii, po okresie małżeństwa trwającym przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego co najmniej trzy lata, w tym jeden rok w przyjmującym państwie członkowskim, nie może zachować prawa pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie tego przepisu, jeżeli przed wszczęciem postępowania rozwodowego małżonek będący obywatelem Unii wyjechał z tego państwa członkowskiego.

W przedmiocie pytania drugiego

- 71 Poprzez swoje pytanie drugie sąd odsyłający zmierza w istocie do ustalenia, czy art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że obywatel Unii posiada wystarczające środki dla siebie i członków swojej rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, nawet jeżeli część tych środków pochodzi ze środków jego małżonka będącego obywatelem państwa trzeciego.
- 72 Z postanowienia odsyłającego wynika, że we wszystkich trzech postępowaniach głównych ustalono, iż przed wyjazdem małżonka będącego obywatelem Unii z przyjmującego państwa członkowskiego małżonek ten przez pewien okres nie pracował w tym państwie członkowskim i utrzymywał się z działalności swojego małżonka będącego obywatelem państwa trzeciego.
- 73 Z art. 7 ust. 1 lit. b) i art. 7 ust. 2 dyrektywy 2004/38 wynika, że członkowie rodziny obywatela Unii, który przebywa na terytorium innego państwa członkowskiego, nie będąc pracownikiem najemnym ani nie prowadząc działalności na własny rachunek, mają prawo, niezależnie od swego obywatelstwa, towarzyszyć temu obywatelowi lub dołączyć do niego, jeśli posiada on w przyjmującym państwie członkowskim wystarczające środki na utrzymanie siebie i członków swojej rodziny oraz pełne ubezpieczenie zdrowotne (wyrok Ibrahim i Secretary of State for the Home Department, C-310/08, EU:C:2010:80, pkt 28).
- 74 Trybunał orzekł już, że użyte w tym przepisie sformułowanie „posiadają” wystarczające środki należy rozumieć w ten sposób, że wystarczy, aby obywatele Unii mieli możliwość dysponowania takimi środkami, przy czym przepis ten nie wprowadza żadnych wymogów co do pochodzenia tych środków, które w szczególności mogą być dostarczane przez obywatela państwa trzeciego (zob. wyrok Alokpa i Moudoulou, C-86/12, EU:C:2013:645, pkt 27 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 75 Zgodnie z orzecznictwem Trybunału interpretowanie wymogu posiadania wystarczającej ilości środków w ten sposób, że zainteresowany sam musiałby posiadać takie środki, bez możliwości wskazania w tym względzie środków członka rodziny, który mu towarzyszy, rozszerzałoby warunek określony w dyrektywie 2004/38 o wymóg odnoszący się do pochodzenia tych środków, co stanowiłoby nieproporcjonalną ingerencję w wykonywanie podstawowego prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu zagwarantowanych w art. 21 TFUE, jako że wymóg taki wykraczałby poza to, co jest konieczne do osiągnięcia zamierzonych celów, czyli ochrony finansów publicznych państw członkowskich (zob. podobnie wyrok Zhu i Chen, C-200/02, EU:C:2004:639, pkt 33).

- 76 Wynika stąd, że okoliczność, iż część środków, jakimi dysponuje obywatel Unii, stanowią środki pochodzące z działalności wykonywanej w przyjmującym państwie członkowskim przez jego małżonka będącego obywatelem państwa trzeciego, nie stoi na przeszkodzie uznaniu, że określony w art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38 wymóg dotyczący posiadania wystarczających środków jest spełniony.
- 77 Mając na względzie wszystkie przytoczone powyżej okoliczności, na drugie pytanie należy odpowiedzieć, że art. 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że obywatel Unii posiada wystarczające środki dla siebie i członków swojej rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, nawet jeżeli część tych środków pochodzi ze środków jego małżonka będącego obywatelem państwa trzeciego.

W przedmiocie pytania trzeciego

- 78 Z uwagi na treść odpowiedzi na pytanie drugie udzielenie odpowiedzi na pytanie trzecie jest bezprzedmiotowe.

W przedmiocie kosztów

- 79 Dla stron w postępowaniach głównych niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed sądem odsyłającym, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

- 1) Artykuł 13 ust. 2 dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG, należy interpretować w ten sposób, że obywatel państwa trzeciego, który rozwiódł się z obywatelem Unii, po okresie małżeństwa trwającym przed rozpoczęciem postępowania rozwodowego co najmniej trzy lata, w tym jeden rok w przyjmującym państwie członkowskim, nie może zachować prawa pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie tego przepisu, jeżeli przed wszczęciem postępowania rozwodowego małżonek będący obywatelem Unii wyjechał z tego państwa członkowskiego.
- 2) Artykuł 7 ust. 1 lit. b) dyrektywy 2004/38 należy interpretować w ten sposób, że obywatel Unii posiada wystarczające środki dla siebie i członków swojej rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, nawet jeżeli część tych środków pochodzi ze środków jego małżonka będącego obywatelem państwa trzeciego.

Podpisy